

Kunst en meditatie

U zegt: een schilderij schilderen, een gedicht schrijven en een wetenschappelijk probleem oplossen geven allemaal dezelfde vreugde. Dezelfde vreugde!

Ja, dat kunnen ze -- omdat kunst precies midden tussen beide staat, op gelijke afstand van religie en wetenschap. Kunst heeft de kwaliteiten van beide. Eén aspect van kunst is wetenschappelijk, het technologische aspect. Vandaar dat de wetenschapper kan schilderen en van het schilderen kan genieten, en dezelfde vreugde zal hebben. En de mysticus kan ook schilderen en zal dezelfde vreugde hebben als in het gebed, als in de meditatie. Hoewel ze allebei hetzelfde doen, zal het schilderij van de mysticus totaal anders zijn dan het schilderij van de wetenschapper.

Je kunt het zien: de moderne schilderkunst in het Westen staat te veel onder invloed van de technologie. Het heeft aan schoonheid ingeboet. Het helpt niet meer om je tot de goddelijke aanwezigheid te brengen die het bestaan doordringt. Integendeel, zij weerspiegelt slechts de krankzinnige geest van de mens. Je voelt je duizelig, misselijk, ziek, als je naar westerse schilderkunst kijkt.

Zen-meesters hebben ook geschilderd, maar hun schilderkunst is totaal anders. Als je naar een zen-schilderij kijkt, voel je je verheven. Er komt een gevoel van subtiele vreugde in je op. Je zou willen dansen of zingen of op je fluit spelen. Zen-schilderen komt van de andere kant, de kant van de mysticus. Picasso, Dali, en anderen komen van de kant van de wetenschap. Nu is er geen overeenkomst tussen een schilderij van Picasso en het schilderij van een zen-meester, geen overeenkomst. Het zijn twee totaal verschillende werelden, en de reden is dat de schilders verschillend zijn.

Ja, Ananda Prabhu, je kunt dezelfde vreugde voelen in het schilderen, het schrijven van een gedicht, en het oplossen van een wetenschappelijk probleem. Het is allemaal mind. Een wetenschappelijk probleem oplossen is mind. Je gedicht zal ook min of meer wiskundig, logisch zijn. Het zal alleen de vorm van poëzie hebben, maar de geest ervan zal proza zijn.

Daarom ligt de poëzie in het Westen op sterven, is de schilderkunst lelijk geworden, is de beeldhouwkunst niet langer representatief voor de natuur. Iets wordt enorm gemist: de geest, de geest zelf van de kunst ontbreekt. Als je naar een zen-schilderij kijkt, word je overweldigd. Er zal iets vanuit het hogere op je neerdalen.

Japan, 15e eeuw.

Heb je wel eens goed naar een zen-schilderij gekeken? Over een paar dingen zul je verbaasd staan. Menselijke figuren zijn heel klein, zo klein dat je ze zult missen als je niet minutieus kijkt. Bomen zijn groot, bergen zijn groot, de zon en de maan, rivieren en watervallen zijn groot, maar de mens is heel klein.

In de westerse schilderkunst is de mens erg groot; hij vult het hele doek. Nu is dit niet juist, dit is buiten proportie, dit is niet waar. De mens die het hele doek vult is erg egoïstisch - maar de schilder *is* egoïstisch. De zen-meester heeft gelijk: de mens is maar een klein deeltje in dit grote universum. De bergen zijn groot en de watervallen zijn groot en de bomen zijn groot en de sterren en de maan en de zon -- en waar is de mens?

Onlangs nog bekeek ik een zen-schilderij. De mannen waren zo klein, twee kleine figuren die een brug overstaken, dat ik ze gemist zou hebben omdat hoge bergen en bomen het hele schilderij vulden. Maar er zat een briefje onder het schilderij met de tekst: 'Niet missen alstublieft: er staan twee menselijke figuren op de brug.' Ik moest heel goed kijken - ja, daar waren ze, twee menselijke figuren, heel klein, hand in hand liepen ze over de brug. Dit is de juiste proportie; dit is een niet-egoïstisch schilderij.

In Westerse schilderijen zie je dat het hele doek gevuld wordt. In zen-schilderijen is slechts een klein deel van het doek gevuld, en het resterende deel is leeg. Het lijkt op verspilling: als je zo'n klein schilderij gaat maken, waarom dan geen klein doek gebruiken? Waarom zo'n groot doek gebruiken dat de hele muur bedekt, om alleen in een hoekje een klein schilderij te maken? Maar de zen-mensen zeggen dat het eenmaal zo is: 'Er is zo veel leegte overal om ons heen. Heel de lucht is leeg -- hoe kunnen we de lucht weglaten? Als we de lucht weglaten is het schilderij niet waar.'

Holland - Paulus Potter, De stier (1647) 235x 339 cm.

Nu heeft geen enkel westers schilderij die visie, dat we omringd zijn door leegte: de aarde is heel klein, de mensheid een heel klein deel van de aarde, en oneindige leegte rondom.... Om waar te zijn, om existentieel waar te zijn, kan de leegte er niet uit worden gelaten, moet ze er zijn. Dit is een andere visie, van een andere kant bekeken.

Zen-schilderen wordt niet op de Westerse manier gedaan. In de westerse schilderkunst zie je dat de schilder steeds beter wordt: over de ene verflaag komt een andere laag heen en weer een andere laag, en hij blijft

verbeteren, bijwerken en van alles doen. Zen-schilders kunnen dat niet, dat is onmogelijk. Zij gebruiken een bepaald soort papier, rijstpapier, waarop je maar één streep kunt zetten. Je kunt het niet corrigeren. Je moet het laten zoals het is. Het papier is zo dun dat het helemaal verloren gaat als je het probeert te corrigeren. Waarom wordt er rijstpapier gebruikt? Zodat de mind niets te doen heeft -- de mind probeert voortdurend dingen te verbeteren, beter te maken. Het moet uit het hart komen, een enkele streep. Als je hart er vol van is, zal het goed komen. Maar je kunt het niet corrigeren - correctie komt van de mind.

Zen schilderen wordt nooit gecorrigeerd; als je het corrigeert zal je correctie altijd laten zien dat je geen meester bent. Het moet voortkomen uit je meditatief zijn, je stilte. Je gevoel van het moment wordt uitgespreid op het rijstpapier.

Kunst bevindt zich precies in het midden, op gelijke afstand van wetenschap en religie. Het kan allebei zijn. Het kan wetenschappelijke kunst zijn, zoals het in het Westen is -- dat is wat je bedoelt, Ananda Prabhu. Het kan religieuze kunst zijn: daar weet je nog niets van, want je zult moeten weten wat meditatie is voordat je daar iets over kunt weten.

Meditatie is geen toestand van concentratie. Het is helemaal geen toestand van de mind. Het is een toestand van totale gedachteloosheid -- en ook geen toestand van slaap. Geen mind, geen slaap. Geen mind, maar totale opmerkzaamheid. Vanuit dat bewustzijn breng je een andere kwaliteit in de muziek, in het schilderen, in de poëzie. En vanuit dat meditatief zijn kun je ook een totaal andere kwaliteit in de wetenschap brengen. Maar we hebben grote aantallen meditatieve mensen over de hele wereld nodig voordat dat kan gebeuren.

Dat is wat mijn werk is. Dat is wat ik hier probeer te doen: mediterenden creëren. Dat is de eerste vereiste. Als we een nieuwe wereldvisie willen brengen waarin wetenschap en religie elkaar kunnen ontmoeten, zullen we eerst het fundament moeten leggen. Pas dan kan de tempel erop worden gebouwd. Meditatie moet het fundament zijn.

En probeer niet om dingen met elkaar te verzoenen: word gewoon meditatiever. In je meditatie zit de verzoening, want in je meditatie ga je in kunnen zien dat de tegenstellingen alleen maar schijnbaar zijn, dat de tegenstellingen alleen maar aan de oppervlakte vijanden van elkaar zijn, maar diep van binnen zijn ze vrienden. Het is als twee vrienden die zitten te schaken: aan de oppervlakte zijn ze vijanden, maar diep van binnen zijn ze vrienden. Dat is waarom zij schaken -- zij zijn vrienden, maar omdat zij schaken doen zij alsof zij vijanden zijn.

Dit is de *leela* van het bestaan, het spel van het bestaan. God heeft zichzelf in tweeën gedeeld, omdat dat de enige manier is om verstoppertje te spelen. Het is een heel mooi spel als je het als spel begrijpt. Neem het niet te serieus, want anders kun je de speelsheid ervan niet inzien.

Osho: Be Still and Know #1 vraag 1.

Een bijdrage van Antar Marc.